

Elu rütmid lauludes

Taive Särg

Raamat ja CD-plaat „Eesti kalendrilaulud viisidega“ pakub valiku eesti rahvakalendripühade laule. See osa eesti pärimuskultuurist annab suurepäraseid võimalusi muuta aasta tähtpäevi ühtaegu traditsiooniliseks ja eriliseks.

Raamatus on avaldatud üle kaheksa regilaulu noodistuse ja teksti, neist 76 on kuulutatavad ka CD-plaadilt. Esitajateks on vanemad inimesed, kes oskavad veel regilaulu vana murdekeelt ja stiili, kuid on salvestamise ajal laulnud enamasti üksi ja mitte pühade ajal. Tänapäevane esitaja peaks igakord järele mõtlema, kuidas neid laule meie aja ja oludega sobitada. Laulud on raamatus liigitatud kalendripühade ja piirkondade kaupa, alustades Põhja-Eestist. Avaldatud laulude juures on kommete kirjeldusi, fotosid, sõnaasetusi ja murdetõlkeid ning täpsed andmed allikmaterjali kohta Eesti Rahvaluule Arhiivis.

Jaanilaulud olid maagilised

Kuidas ette kujutada kalendrilaulude laulmist tänapäeva jaanitulele? Lõke põleb. Eestütleja vormib sõnu, mida kõik koos kordavad. Mõned murdesõnad on vanad, natuke arusaamatud. Read kõlavad kui maagilised vormelid. Iga värss lõppeb refräänsõnaga *jaaniku*. Siis hakkab eest ütleva mees, järsemate rõhkudega ja valjemalt. Kui sõnad lõpevad, mõtleb ta neid juurde. Siit-sealt hüütakse uusi ridu. Lühike viis aina kordub ja kordub, jääb peas püsivalt kumisema ja lõpuks saadab sind terve öhtu.

Jaanipäev oli üks aasta suurimaid pühi, millega tähistati aasta suvist kõrgpunkti. Jaanilaulud on enamasti maagilise sisuga: neis kutsutakse jaanitulele ja manitsetakse hoolikalt tuld valvama. Öeldakse, et kes ei tule tulele, see on järgneval aastal laisk, magab palju ja tema töö ei edene: laseb oma põllud umbrohtu kasvada. Suhteliselt palju räägitakse inimese elus keskestest asjadest – söögist ja joogist. Jaanipäeva aegu on rohi lopsakas ning seetõttu

Muistne põörpäevapüha jaanipäev on tänapäevalgi suve ilusamaid pidusid. Foto Rauno Volmar/EPL

saab rohkesti piima, kohupiima ja võid. Lõunaeesti lauludes meenutatakse sel puhul hea sõnaga Jaani ennast, arvatakse, et pidades teda viljakushaldjaks.

Jaanitule juures on kombeks kiikuda ning vanasti sealjuures alati lauldi. Kiigelaulud on sageli pikad ja kohati omapäraste, kiige ootsumise rütmis venitatud viisidega. Tänapäeval on nende oskus õige haruldaseks jäänud. Samas on peoplatsidele ehitatud palju kiikesid ning kiikumise rütmis laulmine võiks anda ootsumisele oma võlu. Lõuna-Eesti kiigepühadeks olid eelkõige lihavõtted, Põhja-Eestis algas kiikumine suvistepühadel ja võis kesta kogu suve.

Sügispuhade laule teatakse senini

Sügisese mardi- ja kadrisandilaulud on siinses raamatus kõige arvukamate näidetega esindatud, nende juurde kuulub meil tänini püsinud kombestik. Mulgimaalt on teada üksikud hinge-

sandilaulud. Hingesandiks, aga võib-olla ka mardi- ja kadrisandiks käimine võis omal ajal seostuda esivanemate usuga. Lisaks on raamatus suur valik liulaule vastlapäevaks ning mõned lühemad laulud jõuluku-näärriks ja jüripäevaks.

Muiste arvati lauldud sõnal olevat maagilist mõju, kuid muidugi pakkus laulmine meelelahutust. Looduslähedaste rahvaste, sealhulgas ka mineviku eestlaste jaoks, märkisid mitmed kalendripühad kahe ajaperioodi piiri. Seda piiri ületati pidulikult kindlate tavade kohaselt, et mõjutada algavat ajaperioodi soodsas suunas. Tüüpilised olid mitmesugused puhastamised, enustamised ja maagilised toimingud, et vabaneda senisest halvast ning saavutada õnne. Pidutsemine ja tööst hoidumine oli kohustuslik.

Püha ja argipäeva vaheldumine annab elule rütmi. Värvide võiks pühadele anda nende erinev nägu. Vahel kipu-

vad peod kujunema ühetaoliseks söömiseks toas laua taga istudes või lõkke ääres grillides. Ka tänapäeva maailma lõikes kipub pühade tähistamine ühtlustuma, näiteks eesti rahvakalendrisse on ilmunud valentinipäev, jõuluaegu kuulub paljudes paikades ühtemoodi ingliskeelseid laule. Nii võib tekkida igatsus omapära järele: tahaks tunda oma vanu kombeid või ka näidata neid kaugelt saabunud külalistele.

Eesti kalendrilaulud viisidega
CD
Taive Särg
208 lk
pehme köide

Käepärased reisikaaslased

Ilme Rääk
toimetaja

Silmaringi reisi juhi“ sarjas äsja eesti keeles ilmunud Top 10 Berliin, London, Peking, Praha ja Sitsiilia meenutavad ülesehituselt sama kirjastuse suuri, kuni 500-leheküljelisi reisi juhte ning veel trükisooje 80-leheküljelisi taskuformaadis ja kaartidega varustatud teatmikke, jäädes mahu ja pakutava info poolest nende vahepeale.

Käepärased, taskusse või käekotti mahtuvast Top 10 raamatust leiab reisiühiline ülevaate linna või piirkonna tähtsamatest muuseumidest, galeriidest ja pühakodadest, paremate restoranidest, baaridest ja ostupaikadest ning iga hinnaklassi hotellidest. Valides reisikaaslasteks selle esikümnete kok-

kuvotte, võib kindel olla, et ükski oluline vaatamisväärsus ei jää märkamata ega elamus saamata. Väljapaistvamate ehitiste, kaunimate aedade ja parkide kohta leidub põnevat teavet nii nende ajaloost kui tänapäevast. Viiteid, soovitusi ja nõuandeid pakutakse alates vaatamisväärsustega tutvumiseks sobivaima aja valimisest ja soodsamate piletite ostmisest kuni selleni, missuguse torni tippu kauni vaate nautimiseks kindlasti tasub ronida, missuguses restoranis

mõnd liha- või kalarooaga tellida ning kus lastega lõbusasti aega veeta.

Peatükis „Ringkäik linnas“ pakutakse piirkondade huvitavamate paikade külastamiseks mõistlikke ja järeleproovitud marsruute koos soovitusetega hommiku-, lõuna- või õhtusöögi nautimiseks ja puhkamiseks. Igas raamatus on täpsed kaardid ja rohkesti värvifotosid. Häälusjuhistega vestmik on abiks menüüdest ja siltidest arusaamisel, samuti neile, kes soovivad

end proovile panna ja kohalikega pisut nende emakeeles suhelda.

Reisijuhi eesmärk on anda mitmekülgne ülevaade külastatavast maast ja rahvast ning aidata kogu reisi viibitav aeg sisustada võimalikult meeldivalt, ilma ekslemise ja pettumusteta. Sihtkohtade eripära arvestades on tähelepanu juhitud ka olukordadele või paikadele, mis kätkevad endas ohtu külastaja tervisele või rahakotile ning mida seetõttu peaks vältima.

Silmaringi reisi juht TOP 10 Berliin Praha London Sitsiilia Peking
iga raamat 192 lk
pehme köide, lakkadega

ilmunud

Silmaringi reisi juht. Türgi
Suzanne Swan
tõlkinud
Andreas Ardu
408 lk
pehme köide
lakkadega

„Silmaringi reisi juhtides“ on sihtkohad jagatud erinevateks piirkondadeks, mida raamatu lehekülgedel põhjalikult lahatakse.

Avapeatükk „Teretutus Türgiga“ kirjeldab riigi geograafilist asendit ning vaatleb seda ajaloolises ja kultuurilises kontekstis. Olulisi vaatamisväärsusi tutvustatakse osades „Istanbul piirkonniti“ ja „Türgi regioonid“ fotode, kaartide ja jooniste abil. Täpsemat teavet restoranide, hotellide, meelelahutuste ja ostude kohta leiab „Reisija teatmikust“. „Ellujäämisõpetus“ jagab nõuandeid kõige kohta, alates rahavahetamisest ja lõpetades bussisõiduga. „Mida vaadata“ rubriigis on vaatamisväärsused toodud liikide kaupa: muuseumid ja galeriid, mošeed, pargid ja aiad ning ajaloolised hooned.

Raamatu lõpus on nime- ja aine- loend, mis hõlbustab soovitud koha ülesleidmist.

Mida maailm usub!
Viis suurt religiooni
Christine Schulz-Reiss
tõlkinud
Urmas Kaldmaa
152 lk
kõva köide

Raamatus selgitatakse viie suurema religiooni (kristluse, judaismi, budismi, islami, hinduismi) olemust, sarnasusi ja erinevusi. Kirjeldatakse iga religiooni päritolu, pühakirja, rituaale ja uskumusi ning palju muudki. Raamat avardeb pealetükkimatu moel lapse silmaringi ja õpetab olema teiste suhtes tolerantne.

Vene-eesti koolisõnastik
Helle Leemets
544 lk
kõva köide

Vene-eesti koolisõnastiku (sisaldab umbes 2500 märksõna) koostamisel ja märksõnade valikul on lähtutud mitmetest varasematest vene-eesti ja eesti-vene, vene-inglise ja vene-saksa koolisõnastikest. Kasutatud on ka vene kooli- ja õppesõnastikke (ortograafiasõnastik, võõrsõnade leksikonid, sõnaühendite sõnastik, sagedussõnastik jm). Sõnaraamatu mahust lähtuvalt tuli teha valik märksõnade või näitematerjali rohkuse vahel. Käesolevas sõnastikus on eelistatud võimalikult rohkem märksõnade arvu.

Näitematerjali on kasutatud vaid abiks tähenduse täpsustamiseks ja kasutuse näitlikustamiseks. Sõnastik ei sisalda kuigi palju fraseologisme, kuna see oleks liiga mahukas ala, mis vääraks omaette kirjeldamist.